Paranoid pszichózisok és egyéb pszichotikus zavarok

PTE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika, Pécs

Dali - Paranoia of the Suburb

Egyéb pszichotikus zavarok

1. Rövid Reaktív Psychosis
2. Schizophreniform Psychosis ("acut schizophrenia")
3. Schizoaffektív Psychosis
4. Indukált Psychosis
5. Psychosis MNO ("atypusos psychosis")
   hallucinozis, post partum psychosis stb.

Szkizoaffektív pszichózis

- egy periódusban bipoláris és szkizofrén tünetek párhuzamosan fennállnak
- Legalább két hétig fennállnak hallucinációk vagy téveszmék az affektív tünetek megszűnte után
- Típusok :
  - Bipoláris (Mániás vagy kevert, és depressziós)
  - Depressziós típus

Történet

- Kasanin – 1933

- Jobb premorbid funkciók
- Jobb prognózis
- Rövid pszichotikus epizódok
- Gyakran specfikus stresszorok

Epidemiológia

- Prevalencia – 0,5-0,8 %
- Nőknél gyakoribb
- Kezdet: késő adoleszcens, korai felnőttkor
- Bipoláris típus fiatalabbaknál, depresszív idősebbeknél

Etiológia

- Az ok ismeretlen
- Különálló kórkép vagy szkizofrénia-hangulatzavar kontinuum
- Marker kutatások alapján az etiológia közelebb áll a hangulatzavarokhoz (DST), de ezzel ellentétes eredmények is
- Heterogén:
  - Szkizofrénia prominens affektív tünetekkel
  - Hangulatzavar prominens szkizofrén tünetekkel

DSM-IV-TR kritériumok

- Szkizofrénia tünetek + major depressziós, mániás vagy kevert tünetek
- Legalább két hétig fennállnak hallucinációk vagy téveszmék az affektív tünetek megszűnte után
- A betegség lefolyása során a hangulatzavar jelentős időtartamban jelen van

Kezelés

- Akut kezelés – tünettantól függ
  - Pszichózis: antipszichotikumok
  - Depresszió: antidepresszáns (sertralin) – mániát provokálhat
  - Mánia: hangulatstabilizátorok magasabb dózisban
- Terápia : fenntartó kezelés – lithium, carbamazepin, valproát

Szkizofreniform pszichózis

- Langfeldt – 1939
  - Hirtelen kezdet, kedvezőbb kimenetel
  - Szkizofrénia-szerű tünetek
  - Korábbi funkcionalitás helyreáll
- Hasonlóságok szkizofréniáva (tünetek, PFC alulműködés, kamratágulat), de a hangulatzavarokra jellemző epizódikus jelleg
- Prevalencia: 0,2%

Klinikai jellemzők

- Szkizofrénia-szerű tünetek legalább 1 hónapig, de maximum 6 hónapig
- Hirtelen kezdet, hosszú prodromális fázis hiányzik
- Funkcionalitás ritkán sérül, 6 hónapon belül visszaáll az eredeti szintre
- Negatív tünetek ritkák
- Időnként epizódikus
- Szkizofréniába mehet át (60-80%-ban)

Rövid pszichotikus zavar

- Akut, tranziens pszichotikus szindróma
- Időtartam: 1 naptól maximum 1 hónapig
- Téveszmék, hallucinációk, dezorganizáció, katatónia
- Stressz szerepe (pszichogén pszichózis, reaktív pszichózis – Jaspers, 1913)
- Korábbi funkcionalitás visszaáll

Epidemiológia, etiológia

- Nőknél és a fejlődő országokban gyakoribb
- Gyakoriságáról nincs megbízható adat
- Személyiségzavarban előfordul (hisztrionikus, nárcisztikus, paranoid, szkizotíp, borderline)
- Általában jó prognózis: 50-80%-ban nincs folytatása

- Pszichológia vagy biológiai sérülékenység pszichózisra
- Stresszteli pszichológiai helyzettel való megküzdés gyengesége

Kezelés
(szkizofreniform pszichózis, rövid reaktív pszichózis

- Antipszichotikumok (rövid reaktív pszichózis: benzodiazepinek is)
- Gyorsabb hatáskezdet
- Litium, carbamazepin, valoproát

- Pszichoterápia: stressz feldolgozása, pszichotikus élmények integrálása

Szkizotípiás rendellenesség

- Különc viselkedés
- Affektív és gondolkodási instabilitás
- Szociális izoláció
- Anhedónia
- Bizarr gondolatok

Szkizotip személyiségzavar

- A beteg a társas közegben átélt szorongás miatt nem tud szoros kapcsolatot létesíteni, **különc magatartású**. Beszéde furcsa, elvontsága miatt sokszor érthetetlen, öltözködése excentrikus. Szokatlan percepciós tapasztalatokról számol be (elhalt ember jelenik meg előtte), „Látens szkizofrénia” (*Bleuler)*.

- **Kialakulásának** genetikai okairól a családfaelemzés győz meg: a szkizotip betegek rokonai között a szkizofréniával kapcsolatos zavarok valószínűsége nagyobb.

- Támogató, a realitásalapu **terápiás** kapcsolat jótékony lehet a kognitív torzulások korrekciójára, az énhatárok problémájának oldására.. Hasznos kis dózisú antipszichotikum-medikáció

Téveszmés zavarok

- Téveszmék
- Nem bizarr jellegűek
- A páciens énjéhez kötődik, nehezen befolyásolható
- Legalább 1 hónapig

- Ritka, de lehet, hogy nem ismerik fel
- Általában 40 éves kor körül, némileg gyakoribb nőkné

Etiológia

- Pontos ok nem ismert
- Téveszmés zavarok és személyiség vonások halmozódása familiárisan
- Nem gyakoribb a szkizofrénia és a hangulatzavar a családban
- Limbikus rendszer és törzsdúcok
- Általában szociális izoláció, az elvárthoz képest gyengébb karrier
- Bizalmi kapcsolatok hiánya (túlkontrolláló anya és elérhetetlen vagy szadisztikus apa)

Paranoid zavarok pszichodinamikája, története

- Kalhbaum – paranoid zavar - 1863
- Freud – Schreber eset – a paranoia pszichodinamikája, projekció szerepe
- Freud, Ferenczi – látens homoszexualitás (nem igazolható)
- Cameron – paranoid álközösség (rosszindulatú motivációk tulajdonítása más személyeknek)

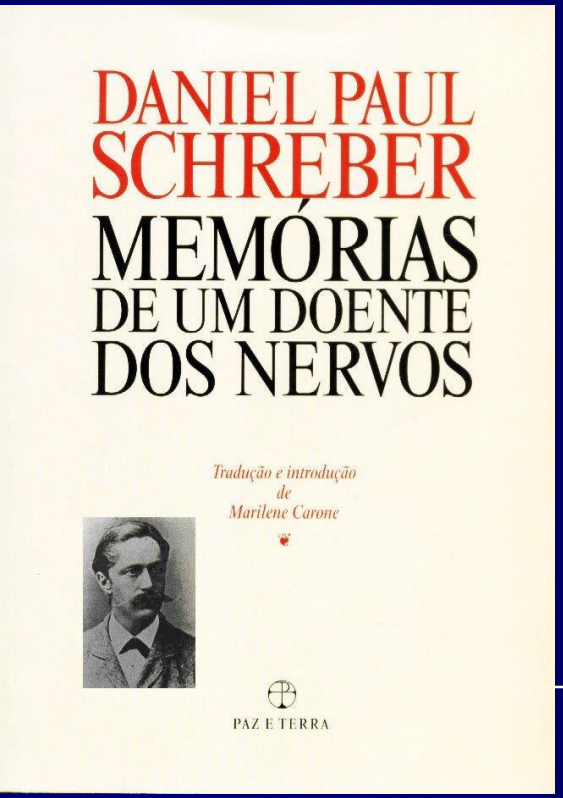

Diagnózis és klinikai jellemzők

- Pszichés státusz a téveszmétől eltekintve rendezett

- Nem bizarr téveszmék legalább egy hónapig
- Betegségbelátás hiányzik
- Taktilis, olfaktórikus (akusztikus) hallucinációk a téveszméhez kapcsolódóan, rövid ideig
- Funkcionalitás nem sérül
- Hangulatzavar a téveszmékhez illeszkedik, rövid ideig

Típusok

- üldöztetéses típus
- félténységi típus (Othello szindróma)
- erotomániás típus (De Clerambault szindróma)
- grandiózus típus (érték, hatalom, tudás, identitás, különleges kapcsolatok)
- szomatikus típus (Monoszimptómás hipochondriás pszichózis)
  - Sajátszag téveszme
  - Megfertőzöttségi téveszme – (Ekbom–tünet)
  - Deluzív diszmorfofóbia
- kevert típus (több fajta téveszme, nincs prominens)

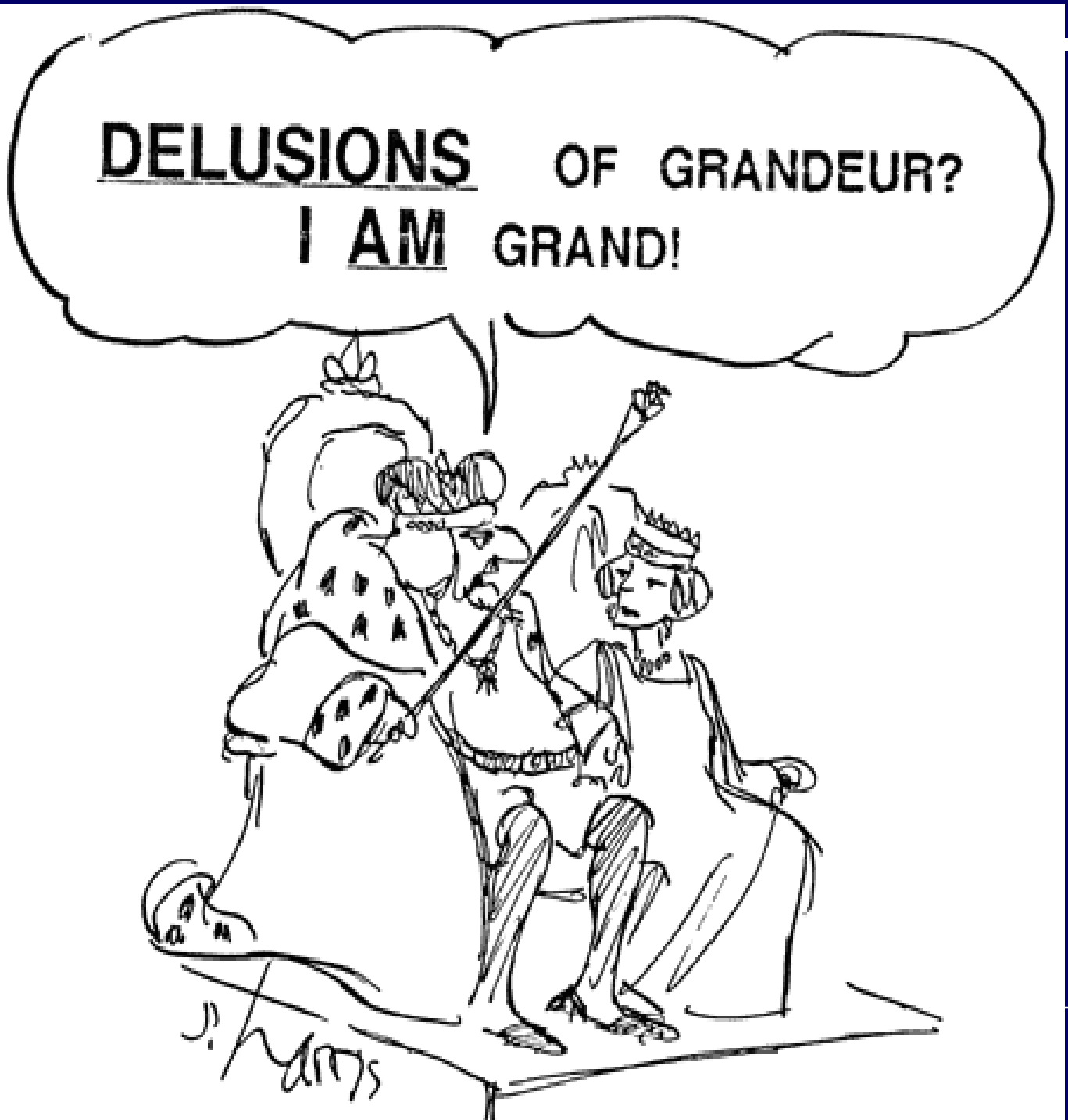
DELUSIONS OF GRANDEUR?
I AM GRAND!

Nem specifikált típusok

- Deluzív misidentifikációs jelenségek
  - Capgras jelenség – egy ismerős személy helyébe egy másik lép - violencia veszély
  - Frégoli jelenség – ismerősök jelennek meg mások képében

Paranoid zavarok kezelése

Pszichoterápia

- Egyéni (belátás-orientált, szupportív, kognitív, viselkedés)
- Megbízható terápiás kapcsolaton alapszik
- Téveszmét nem elfogadni, de nem is elutasítnai

Antipszichotikus medikáció

- Alacsony dózis, mellékhatásokra felhívni a figyelmet

TABLE 1. RELATIVE RECEPTOR AFFINITIES OF ATYPICAL ANTIPSYCHOTIC DRUGS

Drug	D_1	D_2	D_3	D_4	α_1	α_2	H_1	ACh	5-HT_1	5-HT_2	5-HT_{2A}
Clozapine	++	+	?	+	+++	+++	+++	++	+	++	+
Risperidone	+	+++	?	+	+++	+++	+	–	+	–	+++
Olanzapine	++	+++	+	+	++	+	+++	+	–	++	++
Quetiapine	+	++	+	–	+++	+	+++	–	–	+	+++
Aripiprazole	+	++++	?	?	–	–	–	–	++	?	+++
Ziprasidone	++	+++	++	?	++	–	+	–	++	?	+

D=dopamine; α=alpha-adrenergic; H=histamine; ACh=acetylcholine; 5-HT=5-hydroxytryptamine (serotonin); ++++=very high affinity; +++=high affinity; ++=moderate affinity; +=low affinity; –=negligible affinity; ?=unknown affinity.

Adapted from: Ananth J, Parameswaran S, Hara B. *Curr Pharm Des*. 2004;10:2205-2217.

Cañas F. *CNS Spectr*. Vol 10, No 8 (Suppl 10). 2005.

Megosztott pszichotikus zavar

Folie a deux

- Szubmisszív személy átveszi egy domináns személy téveszméjét
- Általában szoros kapcsolatban élők között
- Megosztott tünettan: általában téveszmék (hallucinációk, konverziós tünetek)
- Páciensek szerparációja, hospitalizációs, antipszichotikumok

Egyéb paranoid jelenségek

- Cotard –tünet (nihilisztikus doxasma)
- Koro –tünet (a pénisz eltűnésével kapcsolatos szorongás)
- Pszichotikus couvade (terhes nő és a férj)
- Piblokto (eszkimók között – pszichomotoros nyugtalanság, konvulziós roham, kóma)
- Whitigo(szörny általi elnyeletés – Észak Amerika)
- Amok (agresszív viselkedés, amnézia, kimerülés)

DANIEL PAUL
SCHREBER

MEMÓRIAS DE UM DOENTE DOS NERVOS

Tradução e introdução
de
Marilene Carone

PAZ E TERRA

Posztpartum pszichózisok

- Primiparák között a gyakoriság 1 a 500 szülésre
- Endogen pszichózisok is indulhatnak
- Valódi posztpartum eset - Kóros identifikációk,dezorganizált magatartás,affektív turbulencia, szorongás, a szülés tagadása

Mi nem posztpartum pszichózis?

- „Maternity blues”
- Posztpartum depresszió
- Infanticid kényszergondolatok
- Szorongásos, depresszív neurotikus zavarok
- Organikus pszichoszindrómák

Köszönöm a figyelmet !